

Document de poziție privind stabilirea vârstei copiilor separați în Europa

2012

Cu sprijin financiar din partea Comisiei Europene prin Programul Daphne III

Programul **Separated Children in Europe Programme (SCEP – Programul Copii Separați în Europa)** a început ca o inițiativă comună a unora dintre țările membre ale Alianței Internaționale Salvați Copiii¹ și Înaltul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați (UNHCR). Acesta a crescut și a evoluat iar în prezent include o rețea de organizații neguvernamentale (ONG-uri) ca parteneri în întreaga Europă care continuă să lucreze îndeaproape cu UNHCR.

Programul urmărește respectarea drepturilor copiilor separați care au ajuns în sau circulă prin Europa, prin adoptarea unei politici comune și respectarea unor bune practici la nivel național și european. SCEP a dezvoltat o definiție largă a termenului de „copil separat”, care recunoaște faptul că unii copii pot părea „însoțiți” dar în realitate adultul însoțitor poate să nu fie capabil sau pregătit să-și asume responsabilitatea îngrijirii lor. SCEP definește copiii separați drept „copii sub 18 ani care se află în afara țării lor de origine și sunt separați de ambii părinți sau de îngrijitorul primar obișnuit/reprezentatul legal anterior.”²

Pentru a oferi o perspectivă clară și simplă asupra principiilor, politicilor și practicilor necesare în vederea asigurării promovării și protecției drepturilor copiilor separați, SCEP împreună cu UNHCR a elaborat *Declarația privind bunele practici* care prezintă bunele practici pe probleme specifice, inclusiv identificarea, stabilirea vârstei, instituirea tutelei, îngrijirea temporară și determinarea interesului superior pentru a găsi soluții durabile. De asemenea, în 2009, UNICEF a contribuit la revizuirea acestui document și a avizat cea de-a 4-a ediție revizuită a acestuia.³

SCEP a identificat stabilirea vârstei drept unul dintre aspectele prioritare ale strategiei sale actuale pe care se concentrează munca partenerilor săi din Rețea, având următorul obiectiv comun pe termen lung: „copiii separați, a căror vârstă este contestată, să se bucure de toate drepturile (în special de protecție), prevăzute de legislația națională și de cadrele legale internaționale, ca urmare a faptului că metodele și procedurile de stabilire a vârstei sunt în conformitate cu Declarația de bune practici.”

Acest Document de Poziție a fost elaborat de Maria Antonia Di Maio. Conținutul său editorial a fost revizuit de către Sarah Di Giglio, Eموke Takacs, Heinz Fronek, Thale Skybak, Terry Smith și Lise Bruun. Documentul a fost realizat datorită contribuțiilor neprețuite aduse de numeroși membri ai ONG-urilor din Rețeaua SCEP și de Rebecca O'Donnell de la Biroul UE al Salvați Copiii din Bruxelles. Sir Al Aynsley-Green, Annemieke Keunen și Han Schumacher au fost generoși în comentarii și sugestii în scopul îmbunătățirii acestui document de poziție.

Pentru mai multe informații contactați:

Lise Bruun

Manager de Program, Separated Children in Europe Programme (Programul Copii Separați în Europa)

Salvați Copiii

Tel: +45 35 24 85 36

E-mail: lbr@redbarnet.dk

Cu sprijin financiar din partea Comisiei Europene prin Programul Daphne III. Programul Copii Separați în Europa este singurul responsabil de conținutul acestui document, Comisia Europeană neasumându-și responsabilitatea pentru eventualele utilizări ale acesteia.

ISBN 978-87-91682-30-8, Mai 2012

¹ Save the Children a fuzionat pentru a deveni o singură Organizație, iar în prezent se numește „Save the Children International”.

² SCEP, *Declarația de bune practici*, Ediția a 4-a revizuită, 2009, p. I.

³ Declarația de bune practici este disponibilă la http://www.separated-childreuropeprogramme.org/separated_children/good_practice/index.html. Ediția curentă și cele anterioare au fost traduse în mai multe limbi din Europa.

Introducere

Acest Document ilustrează poziția SCEP privind stabilirea vârstei copiilor separați în Europa. Documentul are în special scopul de a oferi recomandări concrete Statelor și altor părți interesate în legătură cu modul în care se poate garanta respectarea deplină a drepturilor copiilor separați, atunci când apar dubii privind vârsta acestora. Pe baza acestui document, SCEP va încerca să susțină stabilirea vârstei în Europa.

Pozițiile SCEP prezentate în această lucrare se bazează pe situația actuală în ceea ce privește legile, politicile și practicile legate de stabilirea vârstei în Europa, fiind în primul rând rezultatul unei analize realizate de SCEP în 16 țări europene.⁴ Bibliografia inclusă în această lucrare identifică rapoarte și studii suplimentare relevante în domeniu și care stau la baza acestei lucrări (Anexa 2). Mai multe detalii privind testele folosite pentru a stabili vârsta copiilor separați în Europa sunt incluse în Anexa 1.

Documentul pornește de la principiile și standardele prezentate în Declarația SCEP privind bunele practici (menționată mai sus), consacrate de Convenția Națiunilor Unite privind Drepturile Copilului (CDC, 1989), Comentariul General numărul 6 al Comitetului Națiunilor Unite privind Drepturile Copilului referitor la Tratatul copiilor neînsoțiți și separați în afara țării lor de origine (2005) și Liniile Directoare ale UNHCR privind politicile și procedurile referitoare la gestionarea situației copiilor neînsoțiți solicitanți de azil (1997). Aceste principii și standarde cheie sunt evidențiate în document prin încadrarea în casete. Trimiterile complete la prevederile legale aplicabile și îndrumări referitoare la modalitățile lor de aplicare sunt incluse în Anexa 3.

Acest Document abordează următoarele aspecte:

- Ce înseamnă stabilirea vârstei? (p.4)
- Importanța stabilirii vârstei în contextul copiilor separați în Europa (p. 4-7)
 - Situația copiilor separați în Europa
 - Obligația Statului de a oferi protecție specială și asistență copiilor separați
 - Necesitatea standardelor și garanțiilor referitor la stabilirea vârstei
- Referirea copiilor separați pentru procedura de stabilire a vârstei (p. 7-9)
 - De ce și cum se inițiază procedura de stabilire a vârstei?
 - Când se inițiază procedura de stabilire a vârstei?
- Abordări și metode folosite pentru a evalua vârsta copiilor separați (p.9)
- Cine trebuie să efectueze stabilirea vârstei? (p.10)
- Posibile rezultate ale procesului de stabilire a vârstei (p.10-11)
 - Marja de eroare
 - Recunoașterea reciprocă a rezultatelor procesului de stabilire a vârstei
- Garanții de bază în proces (p. 12-14)
 - Consimțământ în cunoștință de cauză
 - Prezumția de nevinovăție până la stabilirea vârstei
 - Tutore
 - Îngrijire și cazare
 - Informații și posibilitatea de a contesta rezultatele
 - Posibilitatea de a refuza (anumite) examinări
- Planificarea în timp a procesului de stabilire a vârstei (p. 14-15)
- Date (p. 15)

⁴ SCEP, *Review of current laws, policies and practices relating to age assessment in sixteen European Countries*, mai 2011.

Țările incluse în studiu sunt: Austria, Belgia, Danemarca, Estonia, Finlanda, Ungaria, Irlanda, Italia, Malta, Olanda, Norvegia, Polonia, Portugalia, Slovenia, Spania și Marea Britanie.

Ce înseamnă stabilirea vârstei?

În cadrul acestui document, **stabilirea vârstei** se referă la procedurile prin care autoritățile încearcă să stabilească vârsta cronologică⁵ a unei persoane. Într-un sens larg, "stabilirea vârstei" se referă la orice încercare de a stabili vârsta unei persoane, inclusiv prin căutarea de documente justificative, însă în Europa, acest termen este frecvent utilizat într-un sens mai restrictiv pentru a indica examinările medicale și de altă natură menite să evalueze vârsta unei persoane, întrucât acestea sunt practicate din ce în ce mai mult și pe scară largă.

Stabilirea vârstei se efectuează într-o varietate de contexte și pentru mai multe scopuri diferite. În primul rând, CDC, ratificată de către toate țările din lume cu excepția a două dintre ele, a introdus prima definiție a unui copil ca fiind "orice persoană sub vârsta de optsprezece ani" (art. 1). Astfel, dovedirea identității cu confirmarea vârstei cronologice a devenit extrem de importantă, deoarece determină dacă și cât timp o persoană este eligibilă pentru drepturile specifice avute în vedere de CDC și de legislația internă aplicabilă.

Pentru copiii care intră în sistemul de justiție penală, este foarte important să se stabilească dacă au atins vârsta de răspundere penală și dacă au mai mult sau mai puțin de optsprezece ani, deoarece copiii în conflict cu legea au dreptul de a fi tratați într-un mod care ia în considerare nevoile legate de vârsta lor (art. 37 CDC). Stabilirea vârstei a dobândit o importanță crescândă în sporturile de nivel internațional, unde majoritatea activităților sunt clasificate pe baza vârstei cronologice, competițiile fiind împărțite pe grupe de vârstă pentru a asigura șanse egale de succes.⁶

Stabilirea vârstei este de interes special pentru SCEP atunci când se referă la **copiii separați**. După cum va fi descris mai jos, în Europa, în marea majoritate a cazurilor, stabilirea vârstei se aplică copiilor separați pentru a stabili dacă (și pentru cât timp) au sub vârsta de 18 ani.⁷

Importanța stabilirii vârstei în contextul copiilor separați în Europa

Situația copiilor separați în Europa

Copiii separați pot călători către sau în Europa, deoarece solicită protecție internațională, din cauza unei temeri de urmărire penală sau de lipsă de protecție în țara lor de origine, ca urmare a încălcărilor drepturilor omului, conflictelor armate sau mișcărilor sociale. Se poate ca aceștia să fi fost într-o rețea de trafic de persoane pentru exploatare sexuală sau alte tipuri de exploatare sau pot călători pentru a scăpa de condițiile de sărăcie extremă sau în căutarea de oportunități și a unei vieți mai bune în străinătate, de exemplu, din perspectiva oportunităților

⁵ **Vârsta cronologică** este măsurată în ani, luni și zile din momentul nașterii. "**Vârsta biologică** este definită de poziția prezentă a unui individ cu privire la durata sa potențială de viață, ceea ce înseamnă că o persoană poate fi mai tânără sau mai în vârstă decât vârsta sa cronologică. **Vârsta socială** este definită de rolurile, responsabilitățile și obiceiurile unui individ cu privire la alți membri ai societății din care face parte. Un individ poate deci fi mai în vârstă sau mai tânăr în funcție de măsura în care prezintă un comportament specific vârstei considerat previzibil de către societatea sau de cultura sa [...]. **Vârsta psihologică** este definită de capacitățile comportamentale ale indivizilor de a se adapta la schimbare și include utilizarea capacităților adaptative de memorie, învățare, inteligență, abilități, sentimente, motivații și emoții pentru exercitarea controlului comportamental și de auto-reglementare (Settersen et al, 1997:240)". (Terry Smith, Laura Brownlees, *Age assessment practices: a literature review & annotated bibliography*, UNICEF 2011, p.7-8, subliniere adăugată).

⁶ Sir Albert Aynsley-Green Kt., *The assessment of age in undocumented migrants*, Martie 2011, p.3.

⁷ Deși membrii Rețelei SCEP raportează cazuri de dispute legate de vârstă care apar în cazurile copiilor care călătoresc spre sau prin Europa împreună cu părinții, stabilirea vârstei afectează în mod normal copiii separați – conform definiției SCEP de mai sus.

educaționale sau economice. Unii copii separați doresc să se reunească cu membrii familiei deja prezente în Europa.

Mulți dintre acești copii nu dețin acte de identitate sau de ședere valabile, întrucât este posibil să fi fost pierdute sau confiscate înainte sau în timpul călătoriei. În anumite zone din lume, inclusiv în Europa (deși la o scară mult mai mică), un număr considerabil de copii nu au fost înregistrați la naștere și prin urmare le lipsesc documentele care să le dovedească (identitatea și) vârsta cronologică.⁸ Totuși, în alte cazuri, copiii călătoresc cu acte de identitate sau de ședere dar legalitatea sau valabilitatea lor este pusă la îndoială de autoritățile din Europa care prin urmare nu se bazează adesea pe asemenea documente în evaluarea identității sau vârstei cronologice a copilului.

Obligația Statutului de a oferi protecție specială și asistență copiilor separați

Conform dreptului internațional, statele din Europa sunt obligate să acorde protecție specială și asistență copiilor separați. În special principiile-cheie consacrate în CDC trebuie să fie întotdeauna respectate atunci când este vorba de copii separați. Statele au datoria de a asigura **protecția** fiecărui copil împotriva oricărei forme de neglijare, abuz, violență și exploatare (art. 19, 32, 34, 35 și 36 CDC). Statele sunt obligate să ofere protecție specială și asistență copiilor privați de mediul lor familial (articolul 20 CDC). **Interesul superior al copilului** trebuie să fie considerat primordial în toate acțiunile care privesc copiii, fie că sunt întreprinse de instituțiile publice sau private de asistență socială, de instanțele judecătorești, autoritățile administrative sau de organele legislative (art. 3 CDC). Toate considerentele referitoare la controlul imigrației și criminalității trebuie să fie secundare.

Toți copiii separați au **dreptul inerent la viață, supraviețuire și dezvoltare** (articolul 6 CDC). În plus, cu privire la **dreptul de participare**, statele trebuie să asigure pentru copilul care este capabil să-și formeze propriile sale opinii, dreptul de a-și exprima liber acele opinii în toate problemele care afectează copilul, opiniilor sale fiind dată importanța cuvenită, în conformitate cu vârstă și maturitatea sa (CDC art. 12).

Toate principiile-cheie și drepturile fundamentale consacrate în CDC se aplică pentru toți copiii din jurisdicția unui stat, **fără nici o discriminare** bazată pe naționalitate, pe statutul de imigrant sau de apatrid (art. 2 CDC). Prin urmare, statele trebuie să trateze copiii separați în primul rând ca pe copii. Acest lucru înseamnă că atunci când călătoresc spre sau prin Europa, copiii separați trebuie să fie priviți și tratați ca oricare alți copii și să li se acorde acces egal la drepturile fundamentale, ca și copiii care au naționalitatea statului respectiv, cu protecție specială suplimentară întrucât sunt (temporar sau permanent) lipsiți de mediul lor familial și de îngrijirea părintească.

În general, statele din Europa au integrat CDC în legislația națională - direct sau ca instrument de drept internațional. Intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona pe 1 decembrie 2009 a condus la identificarea protecției drepturilor copilului, atât la nivel intern cât și extern, ca un obiectiv al Uniunii Europene (UE"), consolidând astfel și mai mult obligația UE de a respecta drepturile copiilor. În același timp, poziția de copii separați este reglementată - atât la nivel regional (în primul rând în UE) cât și național - prin diferite acte normative. Este vorba mai exact de cadrele legale aplicabile în domenii precum migrația cetățenilor din țări terțe, circulația cetățenilor Uniunii Europene în cadrul UE, azilul și traficul de persoane. Deși prevăd regimuri specifice de protecție pentru persoanele care se califică pentru protecție internațională (prin acordarea de azil și protecție subsidiară) și/sau care sunt identificate ca victime ale traficului de persoane și ale exploatării, aceste legi reglementează posibilitățile persoanelor care nu sunt cetățenii țării respective de a locui legal într-o țară în ceea ce privește îndeplinirea unor criterii specifice și adesea restrictive legate de locul de muncă sau de familie, precum și standardele pe care Statele trebuie să le respecte în tratarea lor. În special, cetățenii din afara UE, care sunt găsiți fără un act care să le dea dreptul de intrare și ședere legală, sunt susceptibili de detenție administrativă și returnare (voluntară și forțată). Mai mult, în unele țări europene intrarea și șederea ilegale au fost incriminate prin legislația internă. În plus, trebuie menționat că metodele de protecție pentru persoanele care

⁸ UNICEF, *Progress for Children: Achieving the MDGs with Equity*, Nr.9 Septembrie 2010, p.44.

⁹ Alte articole CDC relevante pentru dreptul copiilor la protecție sunt: Art. 9,10, 11, 16, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 37, 39, 39 și 40.

beneficiază de protecție internațională sau care sunt identificate drept victime ale traficului de persoane, oferă de obicei o serie de garanții și măsuri de protecție specifice care se aplică copiilor în cadrul acestor procese.

Prin urmare, în contextul migrației în Europa, contează foarte mult dacă o persoană are sub sau peste 18 ani astfel încât să poată beneficia de prevederile referitoare la protecție. În mai multe țări această situație poate schimba în mod drastic posibilitatea persoanelor de a rămâne într-o țară în mod legal, de a beneficia de cazare în condiții de siguranță, de acces la educație și formare profesională, de un tutore, sau dimpotrivă de a fi deținute, expulzate sau deportate sau de a rămâne în condiții neregulate/ilegale, fiind astfel vulnerabile în fața abuzurilor și a exploatării și cu acces foarte limitat la drepturile fundamentale. Este bine știut faptul că un număr mare de indivizi migrează spre Europa în căutarea unei perspective mai bune de viață pentru ei și pentru familiile lor, pentru a scăpa de condițiile de sărăcie gravă, dar nu au dreptul la ședere legală, la sosire. Alți migranți își pot pierde drepturile de ședere temporară (din cauza șomajului, de exemplu).

Pe de o parte, copiii și tinerii adulți pot avea tendința sau pot fi convinși să declare o vârstă falsă în contextul migrației. Persoanele tinere se pot declara ca fiind sub vârsta de optsprezece ani pentru a beneficia de toate măsurile de protecție acordate copiilor. În același timp, copiii pot fi convinși să declare că sunt adulți în speranța de a primi acces mai ușor la locuri de muncă și la condiții de viață independente sau pot fi forțați de exploatare și traficanți să facă acest lucru pentru a evita un control mai strict și pedepse mai mari în baza dreptului penal.

Pe de altă parte, atunci când migranții individuali sunt identificați ca fiind copii, aceștia vor beneficia de măsuri de protecție care au implicații considerabile pentru resursele umane și financiare de stat. Astfel, mai ales în perioada unei crize financiare majore și în urma unor reduceri ulterioare ale cheltuielilor sociale publice, autoritățile naționale și locale pot fi presate să adopte o abordare restrictivă atunci când permit indivizilor să beneficieze de măsuri de îngrijire și protecție acordate copiilor. Chiar și atunci când o astfel de presiune directă nu există, instituțiile și alte părți interesate care se ocupă cu tinerii migranți pot să exagereze atunci când presupun că adulții vor încerca să abuzeze de sistemul de protecție declarând că au sub optsprezece ani. Nu în ultimul rând, instituțiile și alte părți interesate pot fi preocupate de identificarea și tratarea adulților drept copii, întrucât acest lucru ridică probleme de protecție a copilului, în special în ceea ce privește introducerea celor două grupuri împreună în instituțiile rezidențiale de îngrijire pentru copiii lipsiți de îngrijire părintească/copiii separați.

Deși definiția legală a copilăriei și protecția drepturilor specifice pe care toți copiii le au sunt tot mai mult recunoscute, trebuie să se admită faptul că copiii nu devin adulți peste noapte. În special atunci când migrează singuri, adulții tineri sunt expuși la riscuri și factori de vulnerabilitate care trebuie să fie luați în considerare atunci când se decide dacă și la ce fel de protecție trebuie să aibă dreptul un individ atunci când călătorește spre sau în Europa.

SCEP recunoaște faptul că vârsta cronologică are limitări semnificative în privința vârstei sociale, maturității și capacității și că, întrucât acestea afectează foarte mult capacitatea unei persoane de a face față într-un context nou, este necesară o evaluare globală a vulnerabilității și a nevoilor persoanei tinere.

În acest context, lucrarea de față își propune să ofere orientări și recomandări în scopul de a asigura protecția deplină a drepturilor copiilor separați a căror vârstă poate fi contestată și promovarea acestora în cadrele legale și în politicile actuale referitoare la protecția copilului, migrație, azil și traficul de persoane la nivel european, național și local.

Necesitatea standardelor și garanțiilor referitoare la stabilirea vârstei

Statele din Europa aplică o varietate de metode de stabilire a vârstei în contextul copiilor separați, inclusiv teste medicale și de altă natură. Acestea constau în principal din: examinări fizice (evaluarea maturității sexuale;

observație dentară; evaluare antropometrică); teste radiologice (radiografie carpiană, dentară sau claviculară), și observații practice (variind de la cele mai rudimentare – de exemplu oficialii în domeniul imigrației folosesc estimări vizuale aproximative – și până la analize psihologice și sociologice detaliate, întreprinse de profesioniști). Verificarea documentelor justificative, relatările anamnestice și metodele non-radiologice de evidențiere a dezvoltării oaselor sunt de asemenea utilizate uneori. Mai multe detalii despre testele aplicate în vederea stabilirii vârstei în contextul copiilor separați în Europa sunt cuprinse în Anexa 1.

Statele din Europa utilizează tehnicile de mai sus independent sau în combinație cu altele. Toate aceste tehnici au fost îndelung criticate întrucât sunt de multe ori arbitrare, nu iau în considerare variațiile etnice, sunt bazate pe materiale de referință care pentru testele cel mai frecvent utilizate nu sunt de actualitate, sunt invazive, dăunează persoanelor a căror vârstă este în curs de stabilire, generează o marjă de eroare care le face prea inexacte pentru a fi folosite. Mai mult decât atât, există o lipsă de abordare standardizată între sau chiar în interiorul țărilor.

Prin urmare, există riscul ca vârsta să fie stabilită în mod eronat, din cauza impreciziei tehnicilor de evaluare. Copiii separați pot să fie greșit evaluați ca adulți și să nu li se ofere protecția specială și asistența pe care statele sunt obligate să le acorde în cadrul CDC și altor dispoziții internaționale și regionale privind drepturile omului (după cum se precizează mai sus). Mai mult decât atât, evaluarea în sine poate reprezenta un pericol pentru persoana în cauză.¹⁰

Sunt necesare standarde comune, astfel încât stabilirea vârstei să respecte drepturile copiilor și să ofere garanții adecvate persoanelor a căror vârstă este contestată, înainte și pe parcursul întregii proceduri.

Referirea copiilor separați pentru procedura de stabilire a vârstei

De ce și cum se inițiază procedura de stabilire a vârstei?

Procedurile de stabilire a vârstei trebuie desfășurate punând interesul superior al copilului pe primul loc.

În cazul copiilor separați în Europa, stabilirea vârstei este cel mai adesea **inițiată deoarece** autoritățile au suspiciunea că o persoană care se declară a fi copil are mai mult de 18 ani. Rareori se acordă atenție persoanelor care pretind a fi adulți și a căror vârstă ar putea fi pusă la îndoială, iar această practică este de obicei limitată la cazuri suspectate/reale de trafic de persoane și/sau implicarea în activități sexuale comerciale. În câteva cazuri, stabilirea vârstei este inițiată cu scopul de a determina vârsta exactă a copilului separat recunoscută ca atare sau pentru a stabili dacă acesta are peste 14/16 de ani, pentru a determina răspunderea penală sau accesul la diferite sisteme de protecție (de exemplu, cazare pentru copii mai mari de 16 ani etc).

În cele mai multe țări europene, există prevederi legale referitoare la stabilirea vârstei sau sunt în curs de a fi introduse. Dispozițiile legale existente nu formează aproape niciodată un cadru juridic cuprinzător și sunt adesea foarte generale sau limitate la unele aspecte de stabilire a vârstei. Prin urmare, în realitate aceste dispoziții sunt de multe ori aplicate în mod discreționar de către părțile interesate. Stabilirea vârstei poate fi **declanșată** în special de un număr de autorități diferite (polițiștii de frontieră, organisme guvernamentale care se ocupă de solicitantii de azil, asistenții sociali, profesioniștii care lucrează în instituțiile de îngrijire a copilului și individul însuși). Sunt cazuri când, profesioniștii care declanșează procesul de

¹⁰ UNICEF Child Rights Advocacy & Education Section – PFP Geneva, *Identification of Unaccompanied and Separated Children: Exploring Age Assessment Challenges. Background and Discussion Paper for the Expert Seminar on Unaccompanied Minors, Children Crossing the External Borders of EU in Search of Protection* organized by the Belgian Presidency of the European Union, 2010, p.1.

stabilire a vârstei nu au un mandat explicit și clar în acest sens, în conformitate cu cadrul legal existent la nivel de țară.

Stabilirea vârstei trebuie să fie inițiată cu scopul real și principal de a asigura protecția copiilor separați. Controlul migrației nu trebuie să fie principalul motiv pentru inițierea procesului de stabilire a vârstei. Aceeași atenție trebuie acordată persoanelor care se declară a fi adulți și care pot de fapt să fie copii - pentru că au fost forțate, presate sau convinse să facă acest lucru.

Mai mult, trebuie să existe dispoziții clare și complete cu privire la stabilirea vârstei, care să detalieze condițiile în care este permisă stabilirea vârstei, metodele care urmează să fie aplicate și necesitatea de protocoale detaliate de punere în aplicare, garanții cheie, rezultate posibile și posibilitățile de a contesta rezultatele. Dispozițiile legislative trebuie în mod special să precizeze și să delimiteze autoritățile și profesioniștii cărora li se permite să recomande copiii pentru stabilirea vârstei. Aceste dispoziții trebuie să fie aplicate în mod consecvent și respectate în practică.

Când se inițiază procedura de stabilire a vârstei?

Procedurile de stabilire a vârstei trebuie să se desfășoare ca o măsură luată în ultimă instanță atunci când a) există dubii serioase și b) alte abordări (cum ar fi încercarea de a colecta documente justificative) n-au reușit să stabilească vârsta individului.

În majoritatea țărilor și cazurilor din Europa, procedurile de stabilire a vârstei sunt inițiate ca o **practică de rutină** și implică un număr tot mai mare de copii separați. Cel mai adesea, copiii a căror vârstă este contestată nu aduc documente de identificare, iar în alte cazuri autenticitatea documentelor pe care le au este pusă la îndoială și/sau nu sunt considerate ca fiind o dovadă suficientă a vârstei copilului. De obicei, autoritățile care inițiază stabilirea vârstei nu încearcă alte abordări (de exemplu de a obține documente justificative prin canale diplomatice, cu condiția ca acest lucru să nu fie periculos pentru persoana în cauză), înainte de a recurge la teste, cu câteva excepții limitate la relatările anamnestice (de exemplu întrebări despre familia de origine, viața copilului înainte de a migra, nivelul său de educație, etc)

Majoritatea experților sunt de acord că stabilirea vârstei nu este o determinare a vârstei cronologice, ci o metodă de determinare bazată pe experiență¹¹. Toate testele medicale și de altă natură utilizate în prezent - în Europa și în afara ei - pentru a evalua vârsta unui individ nu pot duce la rezultate precise și presupun întotdeauna un risc considerabil pentru siguranța, bunăstarea și protecția persoanei a cărei vârstă este în cauză. Prin urmare, obiectivul tuturor inițiativelor legislative, politice, de cercetare și programatice cu privire la stabilirea vârstei trebuie să urmărească obiectivul final de reducere a utilizării testelor medicale și de altă natură pentru stabilirea vârstei indivizilor, limitându-le aplicarea ca măsuri de ultimă instanță.

Trebuie să se facă progrese în găsirea modalităților de colectare a documentelor justificative din țara de origine, atunci când lucru nu pune în pericol bunăstarea și siguranța individului și a persoanelor apropiate.

Lipsa de încredere în statul de drept din țara sa de origine, inclusiv suspiciunea că documentul de identitate eliberat de autoritățile poate fi fals, nu pot fi puse în sarcina individului.

¹¹ Terry Smith, Laura Brownlees, *Age assessment practices: a literature review & annotated bibliography*, UNICEF 2011, p.13.

Constructele culturale și percepțiile predominante asupra copilăriei bazate pe parametri europeni nu pot fi considerate drept criterii obiective în a pune la îndoială vârsta declarată de copiii separați.

Inițierea procesului de stabilire a vârstei nu trebuie permisă când nu există motive rezonabile pentru a pune la îndoială vârsta declarată de un individ. Profesioniștii mandatați să inițieze stabilirea vârstei trebuie să justifice în mod clar și oficial motivele pentru care se îndoiesc de vârsta declarată de o persoană. Aceste motive trebuie să aibă o bază individuală, adaptată de la caz la caz.

Abordări și metode folosite pentru a evalua vârsta copiilor separați

Trebuie adoptată o abordare multidisciplinară de stabilire a vârstei. Procedurile aplicate trebuie să echilibreze factori fizici, de dezvoltare, psihologici, de mediu și cultural. Testele nu trebuie să fie forțate sau nepotrivite din punct de vedere cultural. Trebuie alese opțiunile cele mai puțin invazive și demnitătea copilului trebuie să fie respectată în orice moment. Evaluarea trebuie să fie adaptată în funcție de sex.

În aproape toate țările din Europa, testele utilizate pentru evaluarea vârstei copiilor separați nu sunt în conformitate cu o **abordare multidisciplinară**. Chiar dacă stabilirea vârstei este rareori bazată exclusiv pe un singur tip de test, procesul nu se concentrează aproape niciodată în mod holistic pe factori fizici, psihologici, de dezvoltare și nu ia în considerare elementele de mediu și culturale. Evaluările cognitive și/sau comportamentale în special și cele psihologice, în general, nu sunt incluse printre procedurile aplicate, care rar cuprind o anamneză corespunzătoare din relatarea proprie a copilului.

Toate eforturile bazate pe cunoștințele disponibile trebuie să fie făcute astfel încât să se selecteze cele mai adecvate și complementare teste, a căror aplicare este o măsură de ultimă instanță. Profesioniștilor mandatați să inițieze stabilirea vârstei trebuie să li se ceară în mod clar și oficial să justifice motivele pentru care au recurs la astfel de teste pentru fiecare caz în parte.

Testele invazive și intruzive efectuate exclusiv în scopul stabilirii vârstei cronologice a unui individ trebuie să fie evitate. Acestea includ: radiografiile; evaluarea intimă a maturității sexuale.

Pe baza cunoștințelor existente, după ce toate mijloacele sigure și fiabile pentru a stabili vârsta cronologică a individului au fost desfășurate fără succes (a se vedea mai sus), metodele de stabilire a vârstei trebuie să prevadă o evaluare multidisciplinară, globală, care implică profesioniști specializați și cuprind metode non-invazive și non-intruzive a dezvoltării fizice, evaluări cognitive, sociale și psihologice, bazate pe referințe actualizate și corespunzătoare.

Cu condiția ca stabilirea vârstei, prin teste medicale și de altă natură, să fie evitată și folosită doar ca o măsură de ultimă instanță, pe baza indicațiilor date de experți, ar putea fi întreprinse cercetări cu privire la metodele non-invazive și non-intruzive, care ar putea fi încorporate în cadrul procedurilor de stabilire a vârstei, inclusiv: metodele non-radiologice de ilustrare a dezvoltării oaselor; observații dentare, teste fizice non-invazive și non-intruzive (de exemplu, a înălțimii și greutateii); evaluări cognitive, sociale și psihologice. O astfel de cercetare trebuie a) să evalueze valabilitatea fiecărui test și fiecărei metode și b) să furnizeze dovezi actualizate și relevante pentru parametrii utilizați în stabilirea vârstei aplicabile la mediile geografice, etnice, precum și culturale din care provin copiii separați care călătoresc către sau în Europa.

Protocoale detaliate și stricte trebuie să fie elaborate de către experți care să servească drept ghid în aplicarea metodelor de stabilire a vârstei în practică.

Cine trebuie să efectueze stabilirea vârstei?

Stabilirea vârstei trebuie să fie realizată de profesioniști, care a) sunt independenți (al căror rol nu este în conflict potențial/real cu interesele individului), b) au expertiza necesară (sunt instruiți adecvat) și c) cunosc mediul de proveniență etnică și culturală a individului.

Profesioniștii în efectuarea testelor de stabilire a vârstei copiilor separați în Europa includ: radiologi, medici generaliști, stomatologi și medici cu experiență în medicina legală. Pediatrii sunt implicați în proces în mai multe țări, deși nu în mod regulat. Asistenții sociali sunt foarte rar implicați, deși în unele țări, cei care aparțin de instituțiile guvernamentale determină vârsta copilului pe baza unei evaluări practice. Mediatorii cultural-lingvistici nu sunt aproape niciodată implicați în procedură. Profesioniștii care efectuează testele au deseori un rol care nu se află în conflict potențial cu interesul copilului în a fi identificat și tratat ca atare. Totuși, aceștia nu beneficiază aproape niciodată de formare privind modul de efectuare a testelor și motivele de inițiere a procesului de stabilire a vârstei și, în general, nu sunt nici familiarizați cu mediul de proveniență al copilului.

Un rol central în procesul de stabilire a vârstei trebuie să fie alocat experților în dezvoltarea copiilor, inclusiv medicii pediatri, asistenții sociali și psihologii. Profesioniștii implicați în stabilirea vârstei trebuie să fie instruiți în mod regulat și susținuți de către mediatorii cultural-lingvistici sau - dacă nu este posibil – de interpreți calificați.¹²

Niciun profesionist al cărui rol se află în conflict potențial/real cu interesul superior al copilului nu trebuie să fie implicat în efectuarea procedurilor de stabilire a vârstei sau în interpretarea rezultatelor. Profesioniștii care efectuează stabilirea vârstei nu trebuie să aibă niciun interes financiar sau vreun avantaj care să derive din concluziile sau din rezultatele evaluării. Acești profesioniști nu trebuie în niciun caz să lucreze pentru instituția sau organizația care a solicitat evaluarea.

Posibile rezultate ale procesului de stabilire a vârstei

Marja de eroare

Este fundamental să se constate că stabilirea vârstei nu este o știință exactă și că o marjă considerabilă de incertitudine va rămâne întotdeauna inerentă oricărei proceduri. Atunci când se desfășoară stabilirea vârstei, persoanelor a căror vârstă este în curs de stabilire trebuie să li se acorde prezumția de nevinovăție. Marjele de eroare adecvate fiecărui test (bazate pe referințe actualizate) trebuie să fie întotdeauna indicate în mod clar. Dacă intervalul de vârstă care rezultă din procesul de stabilire include vârsta minoră, persoana va fi considerată și tratată ca un copil.

Niciuna dintre metodele de evaluare de vârstă disponibile și utilizate în prezent nu poate să stabilească vârsta exactă a unui individ. O **marjă de eroare**, cu o diferență de câțiva ani între vârsta minimă și cea maximă anticipate, va fi deci mereu prezentă. Cu toate acestea, numai unele țări indică în mod clar o marjă de eroare în rezultatele testelor de stabilire a vârstei și nu există un consens - în interiorul țărilor și între ele – despre cât de mare pot fi marjele în raport cu fiecare test aplicat.

¹² A se citi și partea referitoare la Consimțământul în cunoștință de cauză de mai jos

În alte țări, rezultatele procesului de stabilire a vârstei indică în mod normal "vârsta minimă" sau "compatibilitatea cu vârsta adultă". Dacă este indicată o marjă de eroare, persoana este de obicei considerată copil în cazul în care intervalul cuprinde vârsta minoră. Cu toate acestea, chiar și în aceste cazuri, marja de eroare aplicată de multe ori nu este nici corectă, nici bazată pe referințe și indicatori fiabili.

În cazul în care se utilizează testele de stabilire a vârstei iar intervalul de vârstă include vârsta minoră, data exactă a nașterii care trebuie să fie înregistrată în dosarul copilului trebuie să fie cea pe care o declară acesta. În cazul în care copilul nu este în măsură să indice data sa de naștere, trebuie să fie selectată cea mai mică valoare din acel interval. În orice caz, dacă vreun document justificativ al vârstei apare în orice moment în timp, acest lucru trebuie să anuleze orice rezultat anterior înregistrat pe baza testelor medicale sau de altă natură.

Recunoașterea reciprocă a rezultatelor procesului de stabilire a vârstei

Recunoașterea rezultatelor stabilirii vârstei în cadrul unui stat (de către diferite instituții) și între state are implicații considerabile pentru drepturile persoanei în cauză.

Recunoașterea reciprocă a procesului de stabilire a vârstei este relevant mai ales în contextul transferurilor de persoane în conformitate cu Regulamentul Dublin II al Uniunii Europene¹³, care stabilește criteriile de determinare a statului membru al UE responsabil de examinarea unei cereri de azil. Există cazuri frecvente în care persoanele care doresc protecție internațională și care au fost amprentate în prima țară de sosire și considerate de către autorități drept adulți sunt tratate drept copii în alte țări. Atunci când sunt transferate înapoi în prima țară, aceste persoane sunt tratate din nou ca adulți.¹⁴

În alte cazuri, vârsta unei persoane stabilită de către un stat membru și înregistrată în bazele de date europene, cum ar fi Eurodac și Sistemul de Informații privind Vizele (VIS), este luată ca atare de un alt Stat membru, fără să pună la îndoială fiabilitatea evaluării efectuate.¹⁵

În Europa, "procedurile de stabilire a vârstei aplică o varietate de metode" și există "o lipsă de abordare standardizată între sau chiar în interiorul țărilor UE."¹⁶

Atâta timp cât nu există un standard comun privind stabilirea vârstei și procedurile folosite în acest sens nu sunt în conformitate cu garanțiile și standardele necesare, recunoașterea rezultatelor stabilirii vârstei nu trebuie să fie reciprocă. Cu toate acestea, vârsta unei persoane stabilită prin teste medicale și de altă natură trebuie să fie luată ca atare și nu asimilată vârstei reale și exacte a persoanei respective.

Recunoașterea reciprocă în cadrul și între state trebuie să fie aplicată numai după armonizarea metodelor, standardelor și garanțiilor cu privire la stabilirea vârstei. Recunoașterea reciprocă ar evita astfel mai multe evaluări.

¹³ Regulamentul Consiliul (CE) Nr. 343 /2003 din 18 februarie 2003.

¹⁴ CIR, *Dubliners Project Report*, 2010, p.51.

¹⁵ UNICEF Child Rights Advocacy & Education Section – PFP Geneva, *Identification of Unaccompanied and Separated Children: Exploring Age Assessment Challenges. Background and Discussion Paper for the Expert Seminar on Unaccompanied Minors, Children Crossing the External Borders of EU in Search of Protection organized by the Belgian Presidency of the European Union*, 2010, p.3-4.

¹⁶ Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (FRA), *Separated, asylum-seeking children in European Union Member States. Summary Report*, 2010, p.36.

Dreptul de a contesta rezultatele procesului de stabilire a vârstei trebuie menținut în orice situație.

În cazul în care o persoană a fost considerată drept copil într-un stat și vârstă sa nu poate fi stabilită fără drept de tăgadă, persoana în cauză trebuie să fie considerată și tratată ca un copil într-un alt stat în cazul în care urmează să călătorească sau să fie transferată, prin aplicarea principiului prezumției de nevinovăție.

Garanții de bază în proces

Consimțământ în cunoștință de cauză

Dacă un proces de stabilire a vârstei este considerat a fi necesar, consimțământul în cunoștință de cauză trebuie să fie obținut de la persoana respectivă.

În realitate, în Europa, consimțământul este în majoritatea cazurilor obținut de la persoana în cauză. Aceasta este, în general, informată despre faptul că i se va determina vârsta prin teste medicale și/sau de altă natură și de rezultatele și consecințele posibile. Cu toate acestea, în multe cazuri, informațiile nu au fost oferite copilului într-o limbă și/sau manieră în care să le poată înțelege efectiv.

Dovezile privind consimțământul obținut de la persoana a cărei vârstă este evaluată trebuie să fie înregistrate și disponibile. Mediatorii cultural-lingvistici sau - dacă nu este posibil - interpreții special instruiți pentru a facilita schimbul între profesioniști și copilul aflat în procesul de stabilire a vârstei, trebuie să fie implicați în procedură încă de la început.

Prezumția de nevinovăție până la stabilirea vârstei

Atunci când există dubii, înainte de și/sau pe parcursul procesului de stabilire a vârstei, persoana care pretinde a avea mai puțin de optsprezece ani trebuie să fie tratată ca un copil.

În Europa, în așteptarea rezultatelor procesului de stabilire a vârstei, persoana a cărei vârstă este contestată este în principiu considerată copil. Cu toate acestea, în majoritatea țărilor și cazurilor, acest considerent nu declanșează garanții fundamentale care se aplică la copii (a se vedea mai jos).

Principiul prezumției de nevinovăție se aplică întotdeauna în favoarea presupusului copil. În așteptarea rezultatelor procesului de stabilire a vârstei unei persoane care poate fi copil, aceasta trebuie să fie considerată și tratată ca atare, oferindu-i-se acces inclusiv la drepturile și garanțiile fundamentale pentru toți copiii în conformitate cu cadrul juridic internațional.

Resursele limitate disponibile pentru tutela și îngrijirea copilului nu pot fi acceptate ca motive de neglijare a aplicării principiului prezumției de nevinovăție.

Tutore

Imediat ce un copil separat este identificat sau în cazul în care o persoană pretinde a fi un copil separat, indiferent dacă autoritățile cer continuarea procesului de stabilire a vârstei sale, trebuie numit un tutore independent pentru a o consilia și proteja. Acesta trebuie să supravegheze procedura de stabilire a vârstei și să fie prezent în cazul în care persoana în cauză îl solicită.¹⁷

Chiar dacă o persoană a cărei vârstă este contestată este, în principiu, considerată a fi un copil (a se vedea mai sus), în cele mai multe țări și cazuri nu este numit un **tutore** pentru a o reprezenta pe tot parcursul procesului de stabilire a vârstei.

Procedurile și practicile folosite pentru numirea unui tutore nu trebuie să fie mai puțin favorabile pentru persoanele care pot fi copii, în vederea îndeplinirii principiului prezumției de nevinovăție, în funcție de care va fi presupusă vârsta minoră, în așteptarea rezultatelor procesului de stabilire a vârstei (și în cazul în care mai rămân dubii în urma finalizării procesului – după cum se precizează mai sus). Tutorele trebuie să se asigure că toate deciziile urmăresc în principal interesul superior al presupusului copil, inclusiv în procesul de stabilire a vârstei.¹⁸

În plus, tutorele poate începe o relație bazată pe încredere cu copilul a cărui vârstă este în cauză. Astfel, informațiile pot fi obținute mult mai precis și mai ușor și eficiența procedurii de stabilire a vârstei poate fi crescută.

Îngrijire și cazare

Copiii separați trebuie să li se găsească plasamente corespunzătoare cât mai curând posibil după sosire sau identificare. Aceștia nu trebuie să fie reținuți pentru motive legate de statutul lor de imigranți sau de pătrundere ilegală. Indiferent dacă sunt plasați în asistență maternală sau în centre rezidențiale, copiii separați trebuie să fie îngrijiți de profesioniști instruiți. O astfel de instruire trebuie să se concentreze în special pe drepturile și nevoile copiilor separați, dar și pe factorii culturali, precum și pe dezvoltarea de competențe necesare pentru comunicarea cu ei.

Chiar dacă o persoană a cărei vârstă este contestată este, în principiu, considerată a fi copil (a se vedea mai sus), în diferite țări și cazuri în Europa, aceasta este **plasată** împreună cu adulții.

Deși trebuie recunoscut riscul plasării adulților (adică indivizi a căror vârstă este contestată și care pot fi adulți), cu copiii în centre de îngrijire a copilului, cu siguranță că este mult mai

¹⁷ Numirea unui tutore independent este un aspect cheie de protecție pentru copiii separați. Tutorii pot proveni dintr-o varietate de medii de specialitate. Cu toate acestea, în scopul de a-și îndeplini rolul în mod eficient, tutorii vor necesita abilități specializate în lucrul cu copiii separați și o înțelegere a contextului migrației copilului. Ei trebuie să aibă experiență relevantă privind îngrijirea copilului și o înțelegere a nevoilor speciale și culturale ale copiilor separați. Ei trebuie să beneficieze de formare și asistență profesională și să facă verificări adecvate polițienești sau de altă natură. Tutorii nu trebuie să dețină poziții care ar putea conduce la un potențial conflict de interese cu interesul superior al copilului (SCEP, *Declarația privind bunele practici*, Ediția a 4-a revizuită, 2009, p. 14).

¹⁸ În cazuri excepționale, atunci când un tutore nu a putut fi numit înaintea stabilirii vârstei, un tutore independent temporar trebuie ales dintre specialiștii cu experiență și cunoștințe în lucrul cu copiii separați, pentru a reprezenta copilul și a susține interesele superior al acestuia pe parcursul procedurii. Ca o măsură minimă, tutorele temporar trebuie să se consulte cu copilul și să-l consilieze pe acesta precum și să ofere informații privind procedurile de stabilire a vârstei și consecințele posibile.

riscant să plasezi un copil cu adulți în instituții dedicate populației migrante adulte. În primul rând, un presupus copil care așteaptă rezultatele procedurii de stabilire a vârstei ar fi cazat cu adulți de toate vârstele și care ar putea, prin urmare, să fie considerabil mai în vârstă decât un copil sau decât un tânăr adult. În al doilea rând, instituțiile rezidențiale de îngrijire și centrele de primire, unde sunt cazați copiii separați¹⁹ sunt, în general, mult mai reglementate și mai sigure decât un centru de detenție administrativă sau un centru de primire a adulților solicitanți de azil. Ar fi mai adecvat ca acei copii a căror vârstă este contestată să fie plasați în aripi speciale create în cadrul facilităților existente pentru copii în așteptarea rezultatelor procedurii de evaluare a vârstei.

Informații și posibilitatea de a contesta rezultatele

Procedura, rezultatul și consecințele stabilirii vârstei trebuie explicate persoanelor în cauză într-o limbă pe care o înțeleg. Rezultatele trebuie să fie prezentate în scris. Trebuie să existe o procedură de recurs împotriva deciziei iar persoana în cauză trebuie să beneficieze de tot sprijinul necesar.

Posibilitatea de a contesta rezultatele stabilirii vârstei este, în principiu, disponibilă în majoritatea țărilor din Europa, dar în realitate există constrângeri serioase care împiedică persoana a cărei vârstă este contestată să acceseze mecanisme eficiente de recurs. În primul rând, rezultatele procesului de stabilire a vârstei adesea nu sunt prezentate printr-o decizie specifică, ci sunt fie parte a rezultatului unei proceduri mai largi (de obicei procedura de azil) fie pur și simplu constituie baza pentru alte decizii (de exemplu, expulzarea, plasarea împreună cu adulți, etc)²⁰. În al doilea rând, în mai multe țări și cazuri, copilul nu este suficient de informat despre posibilitatea de a face recurs și de multe ori duce lipsă de sprijinul adecvat în vederea depunerii cererii de recurs.

Rezultatele procesului de stabilire a vârstei trebuie să fie prezentate întotdeauna printr-o decizie specifică. Persoana a cărei vârstă a fost evaluată trebuie să fie informată eficient²¹, susținută în evaluarea opțiunilor disponibile și asistată în efectuarea recursului împotriva rezultatelor, cu excepția cazului în care tutorele poate demonstra clar că acest lucru nu este conform interesului superior. Recursul trebuie să aibă un efect de suspendare a rezultatelor procesului de stabilire a vârstei (de exemplu, detenția administrativă, deportarea etc)

Posibilitatea de a refuza (anumite) examinări

Refuzul de a se supune anumitor proceduri nu trebuie să afecteze procesul de stabilire a vârstei sau rezultatul cererii de protecție.

În evaluarea desfășurată în Europa, SCEP nu a identificat niciun caz în care refuzul de a se supune procesului de stabilire a vârstei să nu fi avut un impact negativ asupra persoanei în cauză.²² De multe ori, persoana care refuză să se supună testelor medicale este pur și simplu tratată ca un adult. Pentru cei care caută protecție internațională, un astfel de refuz de multe ori subminează întreaga procedură, creând dubii și suspiciuni asupra aplicării lor și asupra întregii situații. În unele cazuri, persoanele care nu intenționează să participe la procesul de stabilire a vârstei părăsesc centrele de primire și dispar. În general, există informații foarte limitate despre cazurile de refuz în a se supune procedurilor de stabilire a vârstei și consecințele acestora.

¹⁹ În multe țări din Europa, este vorba de aceleași instituții dedicate copiilor care duc lipsa unei griji parentale adecvate.

²⁰ Adesea, nici rezultatele testelor medicale sau de altă natură nu sunt furnizate în scris.

²¹ A se citi și partea referitoare la Consimțământul în cunoștință de cauză de mai sus

²² SCEP, *Review of current laws, policies and practices relating to age assessment in sixteen European Countries*, Mai 2011, p.30.

În ceea ce privește principiul consimțământului în cunoștință de cauză, unei persoane trebuie să i se permită refuzul de a se supune testelor de stabilire a vârstei, în special în cazul în care sunt utilizate teste medicale.

Statele nu trebuie să presupună că refuzul de a se supune (anumitor) teste se datorează fricii persoanei în cauză de a i se descoperi vârstă cronologică. Persoana care refuză să se supună procedurii trebuie să aibă posibilitatea de a fi ascultată privind motivele acestui refuz.

Refuzul de a se supune acestei proceduri nu trebuie să conducă la o decizie imediată nefavorabilă persoanei în cauză. Aceasta trebuie să aibă acces la consiliere – inclusiv consultarea cu tutorele său - pentru a fi sprijinită în evaluarea poziției sale și a consecințelor acesteia.

Planificarea în timp a procesului de stabilire a vârstei

Stabilirea vârstei trebuie să fie efectuată în timp util, luând în considerare percepția copilului despre timp. Deși toate deciziile trebuie să fie luate cu atenție, orice întârziere se presupune că va prejudicia copilul.

Momentul în care este inițiată procedura de stabilire a vârstei și durata acesteia variază între una/două zile și câteva luni, mai ales dacă procedura de evaluare a vârstei se realizează în cadrul unei proceduri mai largi de stabilire a statutului (de exemplu, procesul de cerere de azil), sau înainte de /independent de procedură. Decizia de a efectua evaluarea într-un anumit moment nu pare să depindă în principal de luarea în considerare a interesului superior al copilului.

Stabilirea vârstei prin teste medicale sau de altă natură trebuie să fie folosită ca o măsură de ultimă instanță. Trebuie să se acorde timp suficient pentru stabilirea vârstei individuale, prin dovezi fiabile - cu respectarea deplină a bunăstării, siguranței și intimității persoanei în cauză.

Stabilirea vârstei nu trebuie să constituie o prioritate sau să fie tratată ca o pre-condiție pentru îngrijirea și protecția persoanelor care pot fi copii separați.

Este nevoie de timp pentru a dobândi încrederea persoanei care poate fi un copil separat și pentru a permite culegerea și schimbul de informații adecvate despre povestea copilului, informații ce pot fi utile pentru stabilirea vârstei acestuia. Astfel, stabilirea vârstei nu trebuie să fie efectuată imediat după interceptarea presupușilor copii separați în zonele de frontieră și/sau pe teritoriul țării în cauză.

Date

Dezvoltarea unui sistem detaliat și integrat de colectare a datelor privind copiii separați este o condiție esențială pentru dezvoltarea de politici eficiente în vederea punerii în aplicare a drepturilor acestor copii.

Lipsa de date este o problemă larg răspândită privind evaluarea vârstei în Europa. Statisticile sunt rareori disponibile, iar uneori chiar deloc. Datele nu sunt colectate sistematic și/sau disponibile public. Dacă există, datele sunt în mod normal limitate la numărul proceselor de stabilire a vârstei efectuate.

Date complete trebuie să fie colectate periodic și să fie disponibile cu privire la persoanele a căror vârstă este contestată, inclusiv: metodele utilizate, rezultatele proceselor de stabilire a vârstei și efectele recursurilor împotriva rezultatelor și/sau alte dovezi colectate după finalizarea procedurii.

În plus, în fiecare țară trebuie instituite procese independente de supraveghere și control al procedurilor și practicilor de stabilire a vârstei (conduse de exemplu de Ombudsmanul copiilor). Acest lucru trebuie de asemenea să garanteze că punctele de vedere ale persoanelor care trec prin procedeul de stabilire a vârstei sunt colectate în mod obișnuit și puse la dispoziția tuturor părților interesate.

Anexa 1 – Lista metodelor aplicate

Prezenta anexă oferă o scurtă descriere a principalelor metode utilizate în prezent pentru a evalua vârsta cronologică a copiilor separați în Europa. Principalele critici care indică limitele fiecărei metode folosite după cum reiese din literatura de specialitate sunt evidențiate pentru fiecare test.

Metode non-medicale

Există o varietate de metode non-medicale aplicate pentru a evalua vârsta cronologică în contextul copiilor separați în Europa. Metodele utilizate în mod obișnuit sunt prezentate pe scurt mai jos.

- **Analiza documentelor existente:** vârsta unei persoane poate fi stabilită prin căutarea de documente care dovedesc data nașterii declarate de aceasta sau oferă o indicație a vârstei.

Din păcate, nu există nicio reglementare internațională privind ce forme de documente trebuie să fie acceptate, în timp ce cadrele juridice naționale specifică uneori ce tipuri de documente sunt acceptabile ca dovezi ale identității, și, prin urmare, a vârstei cronologice.²³ În plus, profesioniștii care depistează copii (și adulții) separați la punctele de trecere a frontierei sau în țară nu sunt instruiți cu privire la modul de înțelegere și folosire a documentelor legate de vârstă emise în țările din care sosesc aceste persoane.²⁴

- **Interviu și relatare anamnestică:** Acestea se referă la înregistrarea și analizarea relatării făcute de către persoana a cărei vârstă este contestată. Aceasta este efectuată de o serie de profesioniști diferiți care se ocupă de migranți și de copiii separați.

Dificultățile apar ori de câte ori interviurile sunt întreprinse în medii intimidante, fără a se acorda timpul convenit (de exemplu, atunci când se ia un singur interviu în loc de mai multe interviuri separate), de către profesioniști care nu sunt în mod special instruiți în interviuarea copiilor și în înțelegerea mediului, educației și culturii țărilor din care provin aceștia.²⁵

Mai mult decât atât, lipsa de protocoale, de abordări și liste de verificare cu privire la modul în care se desfășoară astfel de interviuri și ce informații trebuie să fie colectate și analizate sunt alte motive de îngrijorare.²⁶

- **Observarea practică, evaluarea cognitivă și/sau comportamentală, psiho-socială:** Acestea includ o serie de tehnici de evaluare care folosesc evaluarea vizuală, cognitivă, comportamentală și psihologică a unei persoane tinere pentru a-i stabili vârsta. Aceste teste variază de la unele foarte rudimentare - de exemplu, oficialii în domeniul imigrării care folosesc estimări vizuale aproximative - până la examinări psihologice și sociologice întreprinse de către profesioniști.

Dacă se ia prea mult în considerare aspectul fizic pentru a evalua vârsta cronologică a unui individ se poate ajunge la rezultate arbitrare și inconsistente. Într-adevăr, există o mare varietate în rata de dezvoltare fizică în perioada adolescenței, iar acest lucru se reflectă în aspectul fizic.

În general, există foarte puține informații disponibile cu privire la modul în care sunt efectuate procesele psiho-sociale de stabilire a vârstei.²⁷ Există unele linii directe în ceea ce privește gama de factori care

²³ Terry Smith, Laura Brownlees, *Age assessment practices: a literature review & annotated bibliography*, UNICEF 2011, p.25.

²⁴ Sir Albert Aynsley-Green Kt., *The assessment of age in undocumented migrants*, Martie 2011, p.14.

²⁵ Sir Albert Aynsley-Green Kt., *The assessment of age in undocumented migrants*, Martie 2011, p.14.

²⁶ Sir Albert Aynsley-Green Kt., *The assessment of age in undocumented migrants*, Martie 2011, p.14.

trebuie să fie luați în considerare în timp ce se efectuează evaluarea socială a vârstei. Cu toate acestea, deoarece acestea nu măsoară comportamentul și capacitatea cognitivă, observațiile practice sunt extrem de influențate de factorii de mediu și sunt subiective. În prezent, nu există îndrumări și nici o metodă valabilă din punct de vedere științific pentru a determina marjele de eroare globale ale acestei varietăți de evaluări.²⁸

Adesea, din cauza cheltuielilor, evaluările psihologice nu sunt realizate de medici, ci de către personal administrativ.

Metode medicale

o **Examinări fizice:** acestea se concentrează pe stabilirea maturității unei anumite părți a corpului (oase, dinți, etc). Întrucât aceste puncte de maturizare nu apar în tandem cu o anumită vârstă cronologică, determinarea vârstei bazată pe aceste metode poate doar să stabilească un interval de vârste posibile. Tehnicile cele mai frecvent utilizate pentru evaluarea dezvoltării fizice includ:

o **Evaluarea maturității sexuale:** standardele pentru examenele de pubertate se bazează în mare parte pe lucrările lui JM Tanner care în 1962 a identificat etapele clare ale pubertății, care se dezvoltă pe o perioadă de 2-3 ani. Cu toate acestea, 11 ani este vârsta medie de debut a pubertății, ceea ce face acest instrument ineficient după vârsta de 13 ani și, prin urmare, nepotrivit pentru a evalua dacă o persoană este mai mare sau mai mică de 18 ani.

o **Măsurătorile antropometrice:** acestea includ înălțimea, greutatea și evaluarea pielii, comparând persoane sau populații prin raportare la un set de valori de referință. Cu toate acestea, aceste măsurători nu iau în considerare variațiile de etnie, rasă, aport nutrițional și de context socio-economic.

o **Observația dentară:** ca și pubertatea, dinții se dezvoltă în modele clare, în anumite intervale de vârstă. Din păcate, singurii dinți care pot fi folosiți ca un indicator al maturității sunt molarii numărul 3, care, din cauza unor factori genetici și de mediu, pot apărea oriunde între 16-25 de ani. Alternativa, studierea mineralizării dinților nu este afectat de etnie sau de nutriție, dar chiar și fără aceste influențe are o marjă de eroare de +/- 2 ani.

Niciuna dintre aceste măsurători nu oferă o evaluare a vârstei luată izolat.²⁹ Acestea au toate o marjă semnificativă de eroare care le face necorespunzătoare și inutile.³⁰

Mai mult decât atât, inspecțiile vizuale, evaluările corporale și pozele nud ale copiilor și tinerilor adulți a căror vârstă este în curs de stabilire, pot fi traumatizante, mai ales dacă se desfășoară în mod dezorganizat, fără reperi clare în timp și de către mai multe cadre medicale în același timp.

o **Teste radiologice:** Acestea examinează modificările osoase care apar în jurul vârstei cronologice de 15/16 sau 18 ani.

o Tehnica cel mai frecvent utilizată este **radiografia carpiană (mâna și încheietura mâinii)**, caz în care este examinată progresia de fuzionare a oaselor carpiene. Acest test este extrem de criticat pentru că se bazează pe un material de referință care nu a mai fost actualizat din 1930 și care a fost realizat în urma testelor unui grup mic de persoane din Statele Unite ale Americii. Alte opțiuni includ **radiografiile dentare** – când sunt

²⁷ Terry Smith, Laura Brownlees, *Age assessment practices: a literature review & annotated bibliography*, UNICEF 2011, p.22.

²⁸ Terry Smith, Laura Brownlees, *Age assessment practices: a literature review & annotated bibliography*, UNICEF 2011, p.25.

²⁹ Sir Albert Aynsley-Green Kt., *The assessment of age in undocumented migrants*, Martie 2011, p.3; Terry Smith, Laura Brownlees, *Age assessment practices: a literature review & annotated bibliography*, UNICEF 2011, p.21.

³⁰ UNICEF Child Rights Advocacy & Education Section – PFP Geneva, *Identification of Unaccompanied and Separated Children: Exploring Age Assessment Challenges. Background and Discussion Paper for the Expert Seminar on Unaccompanied Minors, Children Crossing the External Borders of EU in Search of Protection organized by the Belgian Presidency of the European Union*, 2010, p.3.

examine prezența și/sau dezvoltarea rădăcinilor molarilor numărul 3 – sau **radiografia claviculară**, când procesul de fuziune este din nou examinat. Același tip de imprecizie ca mai sus se aplică și la aceste tipuri de radiografii.

În general, imagistica oaselor sau dinților nu poate spune precis vârsta cronologică a unei persoane. În primul rând, nu există standarde pentru populațiile țărilor din care provin mulți copii separați (în Asia, Africa sau Orientul Mijlociu). Chiar dacă în comparație cu standardul relevant, aceste radiografii se corelează cu vârsta cronologică, cu o variație de cel puțin +2/-2 ani. Determinarea vârstei cronologice exacte nu este compatibilă cu procesul biologic de maturizare foarte graduală a unei plăci de creștere. Mai mult decât atât, de multe ori radiografiile nu sunt interpretate de către medici pediatri, medici stomatologi cu experiență sau radiologi.³¹

Radiologia cauzează o doză de radiații, ceea ce, în cazul în care radiografiile sunt folosite pentru a evalua vârsta cronologică, nu aduce niciun beneficiu pentru sănătatea persoanei în cauză. Aceste metode, în schimb, au fost concepute pentru uz medical în diagnosticarea și monitorizarea tulburărilor de creștere. Aplicarea lor în scopuri de control al migrației fără beneficiu terapeutic ridică probleme majore de natură etică și poate fi ilegală în funcție de cadrele juridice existente.

o **Metode non-radiologice de ilustrare a dezvoltării oaselor:** Date fiind limitările etice în utilizarea radiografiilor pentru stabilirea vârstei, utilizarea de metode de radiație non-ionizante, cum ar fi imagistica prin rezonanță magnetică (RMN), atrage din ce în ce mai mult interesul experților medicali și instituțiilor.

Aceste metode par să subestimeze maturizarea osoasă, în comparație cu radiografiile. Mai mult decât atât, există variații considerabile în viteza de dezvoltare a oaselor în perioada adolescenței și în privința vârstei la care se ajunge la maturitate, ce pot fi evaluate de RMN.³²

³¹ Sir Albert Aynsley-Green Kt., *The assessment of age in undocumented migrants*, Martie 2011, p.21.

³² Sir Albert Aynsley-Green Kt., *The assessment of age in undocumented migrants*, Martie 2011, p.27-28.

Anexa 2 – Bibliografie

Bibliografia listată mai jos se limitează la resurse care au furnizat informații substanțiale pentru acest document. Prin urmare, nu se referă exhaustiv la literatura existentă pe tema stabilirii vârstei, în contextul copiilor separați în Europa.

Informațiile de bază pentru acest document de poziție au fost luate în principal din:

- SCEP, *Review of current laws, policies and practices relating to age assessment in sixteen European Countries, mai 2011*

Standardele privind stabilirea vârstei listate în acest document se bazează pe :

- SCEP, *Declarația privind bunele practici, Ediția a 4-a revizuită, 2009*

Declarațiile cu privire la metodele medicale și de altă natură aplicate în prezent pentru a evalua vârsta copiilor separați în Europa se bazează în principal pe:

- Sir Albert Aynsley-Green Kt., *The assessment of age in undocumented migrants*, Martie 2011

Alte documente consultate includ:

- Terry Smith, Laura Brownlees, *Age assessment practices: a literature review & annotated bibliography*, UNICEF 2011
- UNICEF Child Rights Advocacy & Education Section – PFP Geneva, *Identification of Unaccompanied and Separated Children: Exploring Age Assessment Challenges. Background and Discussion Paper for the Expert Seminar on Unaccompanied Minors, Children Crossing the External Borders of EU in Search of Protection organized by the Belgian Presidency of the European Union*, 2010
- UNICEF, *Progress for Children: Achieving the MDGs with Equity*, Nr.9 Septembrie 2010

Anexa 3 – Declarația SCEP privind standardele bunelor practici referitoare la stabilirea vârstei

D5. Stabilirea vârstei³³

D5.1 Procedurile de stabilire a vârstei trebuie să fie desfășurate numai ca o măsură de ultimă instanță, nu ca standard sau ca practică de rutină, în cazul în care există dubii serioase și în cazul în care alte abordări, cum ar fi interviurile și încercările de a aduna documente justificative nu au reușit să stabilească vârsta persoanei. Dacă procedura de stabilire a vârstei este considerată a fi necesară, trebuie să se obțină consimțământul în cunoștință de cauză și procedura trebuie să fie multidisciplinară și să fie desfășurată de către profesioniști independenți cu experiență corespunzătoare și care sunt familiarizați cu mediul etnic și cultural de proveniență al copilului. Aceștia trebuie să echilibreze factorii fizici, de dezvoltare, psihologici, de mediu și culturali. Este important de remarcat faptul că stabilirea vârstei nu este o știință exactă și o marjă considerabilă de incertitudine va rămâne întotdeauna inerentă oricărei proceduri. Atunci când se desfășoară procesul de stabilire a vârstei, persoanelor a căror vârstă este în curs de evaluare trebuie să li se acorde prezumția de nevinovăție. Testele nu trebuie să fie forțate sau nepotrivite din punct de vedere cultural. Întotdeauna trebuie aleasă opțiunea cea mai puțin invazivă iar demnitatea persoanei trebuie să fie respectată în orice moment. Mai mult, evaluările trebuie să fie potrivite sexului persoanei, iar un tutore independent trebuie să supravegheze procedura și să fie prezent în cazul în care este solicitat de persoana în cauză.

D5.2 Procedura, rezultatele și consecințele evaluării trebuie să fie explicate persoanei într-o limbă pe care o înțelege. Rezultatul trebuie de asemenea să fie prezentat în scris. Trebuie să existe o procedură de recurs împotriva deciziei și să se ofere sprijinul necesar în această direcție.

D5.3 În caz de dubiu, persoana care pretinde a avea mai puțin de 18 de ani trebuie să fie tratată ca atare în mod provizoriu. Unei persoane trebuie să i se permită refuzul de a se supune procesului de stabilire a vârstei în cazul în care procedura specifică ar fi un afront la demnitatea sa sau în cazul în care procedura ar putea fi dăunătoare sănătății sale fizice sau mentale. Refuzul de a efectua procedura nu trebuie să afecteze procesul de stabilire a vârstei sau rezultatul cererii de protecție.

* Comitetul Națiunilor Unite privind Drepturile Copilului, comentariul general nr. 6, cu privire la tratamentul copiilor neînsoțiți și separați în afara țării lor de origine, 2005 ("Comentariul General Nr. 6"), punctul 31 (i): Stabilirea vârstei trebuie să se desfășoare în condiții de siguranță, să țină cont de specificul și sexul copilului, cărui trebuie să i se acorde prezumția de nevinovăție

* Comentariul general nr 6, paragraful 95

* Liniile directoare ale UNHCR privind politicile și procedurile referitoare la copiii neînsoțiți care solicită azil, 1997, punctul 5.11

* Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane, 2005, art. 10 (1)

* Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (2000 / C 364/01), art. 3 (1): Orice persoană are dreptul de a i se respecta integritatea fizică

* Consiliul European pentru Refugiați și Exilați: Poziția privind copiii refugiați, 1996, punctul 9

* Directiva 2005/85/CE a Consiliului privind standardele minime cu privire la procedurile de acordare și retragere a statutului de refugiat în statele membre,

Art. 17 (5a): Minorii neînsoțiți sunt informați înainte de examinarea cererii de azil și într-o limbă pe care aceștia o pot înțelege în mod rezonabil, de posibilitatea ca vârsta lor să fie determinată prin efectuarea unor teste medicale. Aceasta va include informații cu privire la metoda de examinare și la posibilele consecințe ale rezultatului testului medical pentru

³³ SCEP, *Declarația de bune practici. Ediția a 4-a revizuită*, 2009, p.25-26 și p.64-65.

examinarea cererii de azil, precum și consecințele refuzului unui minor neînsoțit de a se supune examenului medical

Art. 17 (5b): Minorii neînsoțiți și/sau reprezentanții acestora își dau consimțământul de a efectua un test pentru a determina vârsta minorului în cauză

Art. 17 (5c): Decizia de a respinge o cerere de azil a unui minor neînsoțit care refuză să se supună examenului medical nu se bazează exclusiv pe acest refuz

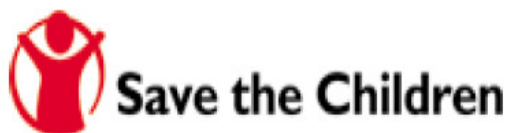
* Rezoluția UE privind minorii neînsoțiți care provin din state terțe, 1997, Art. 4 (3): Stabilirea vârstei trebuie să fie efectuată în mod obiectiv. În aceste scopuri, statele membre pot aplica un test medical de stabilire a vârstei efectuat de către personalul medical calificat, cu acordul minorului, al unui reprezentant adult sau al unei instituții desemnate special în acest sens.

* Convenția Organizației Națiunilor Unite privind statutul refugiaților, 1951, art. 31: Nu vor fi impuse sancțiuni solicitanților de azil, care pătrund în țară ilegal, dacă aceștia pot demonstra un motiv întemeiat pentru intrarea ilegală

* Manualul UNHCR privind procedurile și criteriile de determinare a statutului de refugiat, 1992, paragrafele 196 & 197

www.separated-children-europe-programme.org

Salvați Copiii Danemarca
Rosenørns Allé 12
DK-1634 Copenhagen V
+45 3536 5555
redbarnet@redbarnet.dk